

Adrian Cioroianu (Rumunsko)

Historik, novinář, esejista, politik, narozen 1967 v Craiově. Vystudoval historii na Bukurešťské univerzitě, doktorát získal na Univerzitě Laval v kanadském Quebecu. Věnuje se popularizaci historie, spolu s Lucianem Boiou patří k nejviditelnějším demytizátorům rumunských národních dějin. Působí jako docent historie na Bukurešťské univerzitě, je aktivní v politice: byl senátorem, europoslancem i ministrem zahraničí, v současnosti stálý delegát Rumunska při UNESCO v Paříži. Na základě jeho populárního televizního pořadu *Pět minut historie* vznikla dvoudílná kniha *Cea mai frumoasă poveste (Nejkrásnější příběh)*, napsal řadu dalších knih, mj. *Pe umerii lui Marx. O introducere în istoria comunismului românesc (Na ramenou Marxe. Úvod do dějin rumunského komunismu)*. „Historie je jen příběh, nic jiného,“ říká.

úryvky přeložila Jitka Lukešová

úryvky z románu *Cizoložník s fíky a racky*

Alicia a Středozemní moře, v níž se vypráví o ženě, která vstupuje a vystupuje z moře

Dlouze jsem sledoval Alicii pohledem, když vstupovala do moře – a pomyslel si trochu pyšně, že asi nejsem jediný muž, který o ni má zájem. Vstupovala do moře tak, jako vstupuje do domu kočka, když venku celý den číhala na ptáčky. S jakýmsi chvěním končetin a napřímenými zády, občas se náhle zastaví a mírně pootočí hlavu, jako by zkoumala vzduch. Našlapovala po špičkách přes kameny na dně a když jsem ji pozoroval, téměř jsem cítil, jako by i mě zalila chladná voda.

Jednou jsem se jí i dotknul a pohládl po pravém kotníku. To když vystoupila z moře a koncem osušky, kterou se otírala, zametala písek. Vstal jsem, narovnal osušku a řekl, že podle mého názoru by okamžitě potřebovala sprchu v pokoji číslo 303 (tedy v mém pokoji). Usmála se, naznačila rty polibek a rukou mi odstrčila rameno – tedy abych ji nechal na pokoji.

Poledne se už přehouplo a v parném slunci vzduch ztěžkl pachem moře a trsů řas, vyplavených na břeh. Na naší části pláže se terén trochu svažoval. Na straně k vile Or'Tuicha jsem viděl sotva metr vysokou zídku z kamenů pospojovaných nahrubo cementem. Za ní se tyčilo několik pinií podobných zeleným svícím a pak začínal pěstěný trávník kolem vily s dvěma nebo třemi postřikovači, ze kterých tryskaly půlkruhy vody a ztrácely se v trávě, jako by nikdy ani nebyly.

Od kamenné zídky sestupoval písčitý břeh zvolna k moři a výškový rozdíl byl snad necelý metr, takže jak jsem ležel na velkém lněném prostěradle, měl jsem hlavu o poznání výš než chodidla. Taková poloha mi umožňovala přejíždět pohledem pláž nahoru i dolů. Viděl jsem všechny, kdo přicházeli, i ty, kteří se chystali k odchodu. Těch pár mladých rodičů, kteří mezi námi byli, postupně vzalo děti za ruku a odešlo s nimi k železným stolům v restauraci, která stála kdesi vpravo, na konci schodiště. „Já nemám hlad,“ říkaly děti. „Ale máš, uvidíš,“ řekla maminka, zatímco tatínek šel beze slova vzadu za nimi (a podle toho, jak se tvářil, bych se vsadil, že ani on neměl hlad). Z budovy taverny jsem neviděl takřka nic, jen několik palem v obrovských květináčích, které tvořily dekoraci u vchodu do restaurace a lehký sloupek dýmu,

stoupající z grilu, na kterém podle vůně končily jedna za druhou mořské ryby.

Někde v dálce hrála parta mladých badminton a radostně povykovala. Smíšené dvojice byly příležitostí k velkému neohrabanému pubertálnímu flirtování. Díval jsem se na vytáhlá těla kluků a zaoblenější těla lolitek a říkal si, že jim patří svět – jim, kteří ještě ani netuší, že svět je jejich. Dlouze jsem pozoroval lidi, kteří byli na pláži sami – těla natažená na lýkových lehátkách – těch čínských, svinovacích, která jsem včera viděl prodávat na malém tržištiátku za vilou. Většina osamělých lidí ležících na slunci byly ženy mezi 25 a 40 lety. Tedy většina zní nadneseně. Byly přesně čtyři v okruhu padesáti metrů. Jedna o druhé nevěděla, jedné nezáleželo na druhých. Můj pohled, který je chvílemi snímal, byl jejich jediným společným jmenovatelem. Asi by to nevzbudilo mou pozornost, kdybych si nepovšiml jedné maličkosti, totiž že v celém tomto prostoru jsem nezahlédl jediného muže, který by se opaloval sám. Anebo tam možná jeden byl, pokud bych počítal sám sebe.

Když si Alicia stěhovala lehátko přímo na slunce, levým chodidlem se na dost dlouho přitiskla na mé stehno. Bylo teplé a trochu drsné – přesně to, co se mi líbilo na tomto místě a v tuto chvíli. Impregnovaná látka pod jejím tělem lehce zasténala – a ani já bych nebyl schopen zareagovat lépe. Zeptal jsem se jí, jestli nechce přinést něco z baru. „Ne,“ řekla. Zeptal jsem se, jestli nemá hlad. Řekla: „Ani náhodou.“ Zeptal jsem se, jestli nechce něco ke čtení a ukázal týden staré noviny, které jsem měl na hromádce vedle sebe, zatížené plátkem. Řekla: „Ano, dala bych si fíky, ale teď ne, až později.“

Ta odpověď, kterou jsem si přeložil s veškerou erotickou představivostí, mě zcela dostala a zbavila rozumu. Znovu jsem cítil vzrušení, připadal si tak pružný a uvolněný – stejně jako když jsem se ráno vzbudil. Kdybych to zkusil, dokázal bych dělat kotrmelce přes celou pláž – zcela jistě k potěšení dětí, které nechtěly jít na oběd.

Alicia v tu noc

Žena v posteli je druh naprosto odlišný od nás mužů. A nemyslím tím na ni jako na ženu „do postele“ nebo ženu, kterou „ovládám“ jako „svůj majetek“. Dostat do postele nebo ovládnout jsou čistě mužské formulace, slova vyjadřující naši marnivost, ukazují jen pohled muže. Ani ženy, když si je vypůjčí, v ně nevěří anebo v každém případě v nich nevidí to, co v nich vidíme my – protože vlastně zůstává otázkou, kdo koho ovládá ve vzájemně dohodnutém vztahu tělo versus tělo.

Mám tím na mysli ženu, která prostě usnula vedle mě. Jen v pitomých filmech usíná žena s hlavou na prsou muže. V našem každodenním soužití noc co noc se nikdy nic takového nestane. Žena se stáhne na třetinu lůžka, kterou jí muž přenechá a tam sní nebo nesní se svou vlastní logikou, kterou my nikdy nepoznáme. Tam je skutečně svět plný záhad, obklopených velkým tajemstvím a ona jej skrývá, obrácena zády k tobě.

Pohledte, jak je jiná. Pohledte, jak dýchá. Prsa se jí zvedají a klesají jako malá hračka, vedle které se s údivem probouzíš. Pohledte na oblá ramena a malá chodidla. Pohledte na lokty ohnuté v zavřeném úhlu. Naslouchejte slabounkému hvízdání jejího dechu a pohledte

pozorněji na linii páteře, spojující ramena s hýžděmi. Číhejte na drobná zachvění. Pokuste se vyčíst něco z vlasů rozhozených v nepořádku na polštáři vedle vás. Ve světě jejího spánku nebudeme nikdy cestovat, budeme se jen dívat zvenku.

Žena, která vedle tebe spí, není nikdy tou ženou, které jsi se dvořil. Ani tou, která se na tebe usmála, ani tou, která ti slibovala, ani tou, která s tebou mluvila anebo mlčela, když tě poslouchala. Není to ta žena, se kterou se miluješ, ani ta, se kterou se hádáš. Není to ta, která chodí, ani ta, která stojí. Není to ta oblečená, ani ta, kterou svlékáš. Není to ta, která se směje, ani ta, která pláče. Ale je to stvoření, o němž nevíš, ze které strany je uchopit. Z které živočišné říše, z kterého obrazu, z které věty, kterou napsal někdo jiný. Žena, která spočívá na polštáři vedle tebe, není stejná jako ženy, které vidíš každý den kolem sebe, je to jen přízrak očekávání, které jsi, ano, měl. Dotkni se jí. Je skutečná. Je horká. Je něco jiného.

úryvky z knihy o zkušenostech autora jako velvyslance ve Francii

Evropa naše vezdejší

Dvě příhody z let 2007 a 2017

Během roku 2006 a v první polovině roku 2007 jsem měl několik setkání s paní Marie Le Pen v Evropském parlamentu – ale vzpomínám si především na jeden rozhovor, k němuž došlo v salonku letiště ve Štrasburku. V těch letech jsme my, rumunští MEP (MEP= anglická zkratka pro členy Evropského parlamentu) nejprve jako pozorovatelé a pak už jako europoslanci jezdili spolu s ostatními Evropany každý měsíc na tři týdny do Bruselu a na týden do Štrasburku. Při návratu domů ze Štrasburku vedlo letecké spojení do Bukurešti přes Paříž, takže jsme se na letišti nevyhnutelně potkávali s většinou francouzské delegace, která se večer vracela do Paříže. Před odletem do hlavního města Francie jsme všichni asi 35–40 minut popíjeli tomatovou šťávu v maličkém, ale vkusně zařízeném salonku (funkcionalistický sloh osmdesátých let) a protože tenkrát neexistovaly chytré telefony, ve kterých bychom si četli breaking (nebo fake) news, více jsme si povídali mezi sebou.

Postupová zkouška z historie

Paní Le Pen byla tehdy, pokud se nemýlím, ve skupině poradců svého otce, řádného a svým způsobem proslulého člena Evropského parlamentu. Buď jsme se toho odpoledne octli vedle sebe v křeslech náhodou anebo se ostatní francouzští poslanci (od levice po pravici celého politického spektra) do konverzace s ní nehrnuli, skutečností je, že jednoho z těch čtvrtetných dnů jsme si s paní MLP vyměnili několik názorů. Rozhovor možná začala ona, možná že já, ale na tom nezáleží. Jisté je, že mi řekla, jak ji mile překvapilo, že většina rumunských MEP mluví francouzsky, a já jí v krátkosti vyprávěl, proč jsme se učili francouzsky ve škole už od první třídy nejen ve třicátých letech minulého století, ale dokonce i v letech sedmdesátých za komunismu (což byl třeba můj případ). Paní Le Pen mě poslouchala s jistou empatií.

Zůstal ve mně dojem, že paní Le Pen zná historii Evropy o trochu víc, než jsou průměrné znalosti běžného francouzského politika (tedy těch, které jsem do té doby poznal). Potom mi vyprávěla o přízraku islamismu v Evropě, ale tehdy mě ta myšlenka nebyla jasná a byl jsem přesvědčen, že přehání. Nakonec jsme si popřáli příjemný let, řekli na shledanou a nastoupili do stejného letadla Air France.

Slabá debata

A pak je najednou jaro 2017 a já jsem velvyslancem v Paříži. Už šest měsíců průzkumy veřejného mínění uvádějí paní Le Pen jako finalistku volby prezidenta republiky bez ohledu na ostatní kandidáty. Postavení diplomata mi neumožňuje komentovat průzkumy veřejného mínění v zemi, kde působím. Jenže na druhé straně povolání profesora, historika mi říká, že 20–30 % hlasů nelze získat jen s milým úsměvem, když alespoň některá z politických témat v kampani nejsou reálná. Večer ve středu 3. května toho roku 2017 jsem s mimořádným zájmem sledoval v televizi závěrečnou debatu Marine Le Pen versus Emmanuel Macron. Říkám to co nejdiplomatictěji – debata byla velice slabá (pařížský tisk potom napsal, že byla nejslabší ze všech, které kdy televize vysílala!), a za svou skrovnost tato debata vděčila právě paní Marie Le Pen. Jako by byla přesvědčena, že prohraje, tak celou debatu proměnila v poštuchovaní plné posměšných úšklebků, slovních výpadů a ustavičného skákání do řeči. Na konci mi bylo jasné, že EM vyhraje. Čekal jsem už jen na výsledná procenta.

Má EU být či nebýt?

Marine Le Pen má schopnost, kterou my, z Východní Evropy, tak trochu známe. Směšuje věci skutečné s diskutabilními, takže běžný obyvatel Francie už neví, co si má myslet. Příklad skutečného tvrzení z arsenálu paní Le Pen: Je možné, že v příštích letech se už evropská politika nebude odehrávat mezi levicí a pravicí, ale mezi nacionalisty a globalisty. Myslím, že ta domněnka je reálná (a zasluhuje si zvláštní diskusi), i když já mám lepší mínění o globalistech než paní Le Pen. Příklad „fake“ tvrzení: Francii povede žena, buď já nebo paní Merkelová. Proti tomu jsme my na Východě relativně imunní. Rumunští nacionalisté už sto let ukazují prstem na Maďarsko, stejně jako maďarští nacionalisté ukazují prstem na Rumunsko. Domnělá závislost Francie na Německu je falešné a neelegantní tvrzení, navzdory zastáncům konspiračních teorií, kteří se začali dmout rozhořčením, když se dozvěděli, že Emmanuel Macron vykoná svou první návštěvu jako prezident v Berlíně (což se zdá potvrzovat názor paní Le Pen. Jako by tam Macron jel skládat účty!). Pravda je, že nový prezident je třetím francouzským prezidentem (po N. Sarcozym a Fr. Hollandovi), který svou první návštěvu po volbách vykonal v Německu. A proč? To je prosté. Protože Francie a Německo jsou součástmi sine qua non evropské konstrukce zvané Evropská unie. V takovémto případě lídr/lídryně Německa přijíždí do Francie a francouzský/ská přijíždí do Německa.

A Macron měl v celé své předvolební kampani úctyhodnou odvahu třímát vysoko prapor Unie– jen si vzpomeňte na melodii, která zazněla na nádvoří Louvru večer 7. května 2017. Nebyla to Marseillaise, ale Óda na radost, hymna sjednocené Evropy. Ať se to někomu líbí nebo ne, je to tvrdá realita. Bez Francie a Německa se Evropská Unie vrátí zpátky na startovní čáru, jak se říká. Jiné státy mohou Evropskou Unii k naší lítosti opustit – viz Velká Británie (Anglie?) v roce 2016, ale ne tyto dvě země. Jakákoli informativní příručka typu Géopolitique pour les nuls nebo (pokud jste anglofonní frankofilové) Geopolitics for Dummies vám řekne, že bez Francie nebo Německa, bez kterékoli z nich nemůže Evropská unie přežít. Hotovo a tečka.

úryvek z románu

Příští příběh s Aliciou

Zamiloval jsem se do Alicii ve vlnách, pokud si něco takového vůbec dovedete představit. Stejně jako se ukládá písek na březích, stejně jako se množí letokruhy stromů.

První vlna přišla ono zářijové odpoledne koncem loňského léta, když jsem čekal na vlak v 18:15. Tehdy jsem ji spatřil stát samotnou na peronu v černých kožených botičkách a v tenkém, vždy pomačkaném černém sáčku, přehozeném přes růžové šatičky, které jí odhalovaly krásná kolena. V příštích dnech – jak uvidíte – budu často přemýšlet, jestli jsem se podíval dřív na její oči nebo na křivky a stíny jejích kolen. V tu hodinu jsem se tehdy vracel z blízkého studentského kampusu, kde jsem vypil sklenici špatného rudého vína se zdánlivě hloupým rudým děkanem (bývalým komunistou z Berlinguerovy generace), který mi navrhl, abych od podzimu vedl kurzy tvůrčího psaní. „Drahý Andreo,“ řekl mi, „dneska všichni tak jako tak píšou. Studenti už se nemusí učit psát, ale číst! Problémem není krásné psaní, ale nedostatek krásného čtení!“

Dlouze jsem se na něj zadíval. Ten člověk vůbec nebyl hloupý! Slíbil mi, že se za pár týdnů můžu pustit do práce. Nesliboval mi spoustu peněz, ani spoustu studentů, ale věřil, že někteří projeví zájem. Dopil jsem víno, poděkoval a odešel na nádraží na kraji kampusu.

V ten večer stála na tom nádraží v průvanu Alicia jako vrostlá do dlažby nástupiště s tím svým nádherným tělem a dlouhou, černou, rozčuchanou hřívou. Na rameni měla fotoaparát. Byl starodávný, s dlouhým hnědým řemínkem a se značkou německé firmy na pouzdru. Dívala se směrem k jihu, odkud měl přijet rychlík a dívala se dlouze se svrašťelým obočím, jako by svým pohledem mohla nějak zrychlit lokomotivu.

Nasedl jsem do stejného vagonu a ve večerním tichu jsem si sedl vedle ní na ošoupané a studené sedadlo. Před námi trochu víc vlevo seděly dvě černošky – jedna velká a jedna malá, zcela jistě matka s dcerou. Maminka lechtala holčičku v podpaží a dítě se zvonivě smálo a protáčelo oči jako panenka. „Tytyty, tytyty!“ říkala maminka a holčička se zajíkala smíchem. „Tytyty, tytyty,“ šimraly ruce ženy holčiččino podpaží a na čokoládové tvářičce té malé se perlily slzy štěstí.

„Copak jste dneska fotografovala?“ byla moje první slova. A Alicia se na mne udiveně

podívala. Nevěděla, jestli mě má vzít na vědomí nebo ne. Neodpověděla. („Na první otázku v našem životě jsi mi nikdy neodpověděla, Alicio!“ připomínal jsem jí častokrát ve všech následujících měsících.) A vždy jen pokrčila rameny. Gesto, ze kterého jsem mohl pochopit cokoli.

Neobrátila ke mně oči, ani se neotočila zády – jen se dívala přímo před sebe, jako by nějaký bod, někde v dálce byl mnohem důležitější pro všechno, co mělo v jejím životě následovat. A potom – protože jsem v těch dlouhých vteřinách, které ubíhaly, nevěděl dost dobře co dělat – jsem pronesl druhou větu a hned na to třetí. Její první slova mi přinesla zklamání: „Nezdá se vám, že trochu spěcháte?“ řekla mi ten večer na konci léta jen čtyři vteřiny potom, co jsem jí ve své čtvrté větě pronesené v příměstském rychlíku nabídl, že ji doprovodím domů.

Tehdy jsem jí řekl, že všichni spisovatelé mají ve zvyku jednat unáhleně. Jakoby nechtěně pozvedla obočí, pousmála se a velice rychle řekla, že vůbec nevypadám na spisovatele. „Jmenuji se Andrea,“ řekl jsem. Zase se na mě dlouze zadívala, jako aby si ověřila, do jaké míry odpovídá mé jméno mým rysům. „Já jsem Alicia. Píše se to Alicia, ale čte Ališa,“ řekla i ona později. Usmál jsem se. Podíval se na ni. Byla úžasně krásná. „A jak vypadá takový spisovatel skrz ty vaše fotočocky?“ zeptal jsem se. Trochu se zamyslela a pak mi řekla, že na třetí stanici vystupuje.

x x x

Vystoupil jsem společně s Aliciou z rychlíku a ona mě skutečně nechala doprovodit ji domů. Zamířili jsme k jihu několika uličkami, které v bledém světle soumraku vypadaly idylicky, občas jsme přešli přes mokré chodníky a jen tak mimochodem pohladili nízké zelené ploty před domy. Když jsme se zastavili u branky domu, který nebyl ani menší ani vyšší než ty sousední, pokusil jsem se ji políbit. Trochu nešikovně a nejistě uhnula hlavou. Nenaléhal jsem. Díval jsem se na ni a cítil, jak ve mně hlodají zoubky nejistoty – podobal jsem se amatérskému rybáři, který hodí do vody první úlovek, malou rybkou, a doufá, že chytí jinou, větší.

Nakonec mi přede dveřmi napsala na lístek z vlaku telefonní číslo, nejspíš asi proto, aby se mě zbavila. Vracel jsem se potom domů sám, s rukama za hlavou a s lístkem na prsou, a dlouhé minuty pak ležel v posteli a myslel na všechno možné i nemožné.

Druhá vlna mého zamilování přišla za další tři dny, kdy jsme se znovu setkali. To zářijové ráno jsem ji vyzvedl u ní doma a doprovázel celé hodiny po stržích na jihovýchodním okraji města, kde chtěla fotografovat několik úžasných trsů rozkvetlých bod láků, houpajících se ve větru v žáru slunce.

Pravda je, že až do té první vycházky s ní jsem si nikdy nevšiml, co je vskutku královského na tom květenství v jeho skromnosti, jaký neuvěřitelný nach je barví, jak neuvěřitelnou architekturu hodnou Fibonacciho mají ostnaté límce bodláků. V horkém slunci nad námi těžkopádně kroužily včely a nikde kolem nebylo nikoho vidět. Chodili jsme trávou – ona vpředu s aparátem v ruce, já několik dlouhých kroků za ní, abych nevrhal stín. Pobaveně jsem se díval na ty bizarní rostliny a nechtělo se mi věřit, že během čtyřiceti let života mě takhle květina nechávala zcela lhostejným. „Alicio... proč zrovna bodláky?“ zeptal jsem se jí a její černá hřiva

se ke mně otočila způsobem, který mi dal na srozuměnou, že jsem nepoložil tu nejinteligentnější otázku svého života. Zase se ke mně otočila zády a vydala se dál. Našlapovala dlouhými a těžkými kroky ve vysoké trávě, tak jako kráčejí na Marsu kosmonauti ve filmech sci-fi. A několika slovy mi řekla, že to, čemu já říkám bodláky, „jiní nazývají carduus acanthoides, z čeledi hvězdnicovitých a je příbuzný se slunečnicí a dalšími.“

Panebože, pomyslel jsem si, jsem jediný muž v Kalipolis zamilovaný do čtyřiašestileté ženy, která zná odborný název pro bodláky! „Tak to ano, rozumím!“ řekl jsem jí. „Všichni fotografují slunečnice! A musíš se objevit ty, abys fotila její fialovou příbuznou!“

Šel jsem za Aliciou a celé minuty nepronesl jediné slovo, dokud dělala svou práci s německým fotoaparátem v nachovém světle kvetoucího plevelu. Místy se zastavovala, sklonila se nebo natáhla, hledala ideální úhel a fotografovala. Najednou jsem viděl, že udělala dva kroky ke mně, a než jsem pochopil, co se děje, sevřela dlaně na mém temeni a pevně mě políbila s drobným povzdechnutím dítěte stoupajícího na špičky, aby zapálilo prskavku na vánočním stromku.

x x x

Za několik hodin jsme se vrátili pomalým a prázdným večerním vlakem do města. Pak jsme jedli mušle v jednom belgickém bistru na Via Moschinelli a pili růžové víno s jemnou vůní ostružin. Něco mi o sobě vyprávěla. Tam jsem se s rukama od šťávy z mušlí a s ústy trochu zkřivenými vínem, které jsme usrkávali, dozvěděl, že Alicia je herečka a ve volném čase fotografka na volné noze. Její problém byl v tom, že měla hodně volného času – v těch týdnech a měsících tehdy na začátku jsem nikdy neměl dojem, že by ji někdo obtěžoval nějakým divadelním, filmovým nebo jakýmkoli jiným projektem. A můj problém byl v tom, že jsem měl dokonce ještě víc volného času než ona. Kurzy tvůrčího psaní mi zabraly přesně čtyři hodiny týdně. Ve zbývajícím čase bych měl čas na všechna ostatní umění, až na to že, jak se zdá, nikdo můj talent nepotřeboval.

Z tohoto hlediska a podle toho, že tehdy v září nikdo nedával najevo, že mu na nás záleží, se zdálo, že Alicia a já jsme si velice podobni.